

mult interes mai întâi procesul de reorganizare și refacere postbelică, mai apoi tendințele sporite de dezvoltare, prin asigurarea unor dotări tehnice de amploare. Se remarcă în acest sens că o deosebită importanță a jucat în ameliorarea prelucrării minereurilor înlocuirea procedului de stampare-amalgamare, prin cea de flotație, datorită căruia procentul de extracție a metalelor prețioase a crescut de la circa 60% la 80-90%. Drept urmare, și producția de aur a crescut de la circa 20 kg la peste 100 kg, iar cea de argint de la aproximativ 10 kg la mai mult de 50 kg după Primul Război Mondial. Autoarea precizează că, pe lângă perfecționarea procedeele tehnologice, un rol important jucat în creșterea producției de aur și politica achizițiilor practicate de către guverne, care au stimulat extracția prin prețuri tot mai avantajoase la cumpărare. Autoarea nu se rezumă la prezentarea întreprinderilor de stat, ci își extinde atenția asupra tuturor agenților economici implicați în extracția metalelor nobile. Realizează astfel un tablou complex, în care statul, exploatarea capitaliste particulare, micii producători asociați sau particulari sunt înfățișați în plină acțiune de exploatare a resurselor miniere, dar cu impact asupra întregii economii naționale românești. Principalul factor economic era însă Regia Întreprinderilor Miniere și Metalurgice ale Statului din Ardeal (R.I.M.M.A.) constituită în anul 1930. Autoarea remarcă și prezența Societății „Mica” în zona Roșiei Montane, cooperarea ei cu exploatarea statului.

Extinzându-și aria de cercetare, autoarea se implică în egală măsură în reconstituirea peisajului social-uman al zonei miniere Roșia Montană, îndreptându-și atenția cu precădere asupra angajaților minelor statului, în număr de circa 300-400 de muncitori și aproximativ 20-30 de funcționari și cadre tehnice. Reiese că statul român a încercat să asigure condiții satisfăcătoare de activitate salariaților săi, pe lângă aceasta a încercat să angajeze cât mai mulți lucrători din zona Munților Apuseni pentru a ameliora situația social-economică pe plan regional. Evoluția contractelor colective de muncă este urmărită cu atenție, în primul rând sistemul de salarizare, în funcție de conjunctura economică. Problema timpului de muncă era de asemenea de mare actualitate, în condițiile în care mulți lucrători de la sate petreceau un timp îndelungat pe drum, către locul de muncă. Condițiile reale de activitate la locul de muncă erau foarte dificile, cu implicații grave asupra sănătății, astfel încât asigurările sociale reprezentau o preocupare prioritară pentru desfășurarea îngrijirilor medicale la costuri cât mai scăzute. Autoarea constată că un rol însemnat în ușurarea condițiilor de existență ale angajaților statului a jucat și Casa de Credit și Ajutor, care în 1937 a fost înscrisă ca persoană juridică. Un rol și mai însemnat a jucat probabil sistemul de aprovizionare a salariaților publici cu produse alimentare și industriale, la prețuri avantajoase, de la magazia întreprinderii de stat, cunoscut în limbajul cotidian sub numele de „Consum.” De aici atenția autoarei se extinde la toate nivelurile, incluzând aspectele culturale, pregătirea școlară și profesională. Factori de cultură ca biblioteca locală, cinematograful, Societatea muzicală a salariaților sunt scoși, de asemenea, în evidență. Descrierea minuțioasă a vieții economice, sociale și culturale din zona Roșia Montană se încheie cu prezentarea procesului de naționalizare din anul 1948, care a transferat toate formele organizaționale sub autoritatea statului comunist. Peisajul vieții economice din regiune este foarte bine întregit prin numeroase hărți și imagini fotografice de epocă, deosebit de sugestive, de altfel. Gradul de accesibilitate a întregii lucrări sporește în mare măsură prin faptul că este editată în paralel în limba engleză. În acest fel, cercetătoarea Cristina Rîșcuța face posibil ca percepția asupra regiunii miniere Roșia Montană să străbată spre aria culturală europeană.

Ludovic Báthory

Földes GYÖRGY, *Magyarország, Románia és a nemzeti kérdés 1956-1989*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2007 (Traducere în limba română: *Ungaria, România și problema națională 1956-1989*), 562 pag.

Autorul acestei monografii dorește să răspundă la multe întrebări văzute prin prisma problematicei naționale, reușind să ne ofere o imagine mult mai complexă. El face o prezentare succintă a rivalității în construirea strategiei naționale a celor două state vecine, înfățișează linia

nesigură, mereu schimbătoare a conducerii de partid și a intelectualității din Ungaria și România, dar și interferența perceptibilă dintre cele două mecanisme.

Conturarea relației dintre maghiari și români se face în conjunctura lumii socialiste a epocii, în care conducerile de partid și de stat apăreau în anii '60 mult mai deschise față de Vest din punct de vedere economic. Ele își etalau continuu suveranitatea curajos afirmată în politica mondială și numai astfel putem înțelege evoluția lor în ansamblul relațiilor existente între țările socialiste și cele capitaliste în timpul Războiului Rece.

Problematica raporturilor dintre Ungaria și România între 1956-1989 nu s-a repercutat doar asupra situației minorității maghiare din Transilvania, ci a avut un loc semnificativ în strategia edificării naționale a celor două popoare.

Semnatarul creionează istoria celor două națiuni prin prisma atitudinii dependente de Uniunea Sovietică din această perioadă, prin colaborarea mutuală cu restul țărilor satelite din blocul comunist și evident cu statele componente ale lumii occidentale. Strategia politicii externe desfășurată în cadrul relațiilor internaționale a avut un impact decisiv în zona geopolitică, în care Ungaria și România se puteau manifesta, chiar potrivit, numai sub un strict control.

Conducătorii celor două state erau adaptați la un stil de conducere care trebuia să țină cont de cerințele Războiului Rece, iar mai târziu normele și regulile de joc impuse de un context extern mult mai pașnic, cu atenția diminuată față de presiunile survenite în plan continental și de a influența mass-media internațională.

Tendențele de separare în cadrul lagărului socialist, scoaterea în evidență a intereselor proprii naționale de la începutul anilor '60 au început să fie un fenomen tot mai accentuat. Cele două state au renunțat la conceptul de dezvoltare autarhică, chiar dacă în mod distinct și din punct de vedere structural, ambele aveau o economie deschisă. Sânguința de a se încadra în sistemul economic internațional constituia o motivație colectivă, fapt care a influențat și alte țări vecine în regândirea politicii lor naționale și a reafirmării intereselor proprii.

Pentru țările socialiste a fost important, în aceeași măsură, să își poată legaliza independența și suveranitatea față de Occident și națiunile componente ale Lumii a treia. Aceste fenomene ale epocii au fost active în ceea ce privește dezvoltarea României și a Ungariei și au jucat un rol extrem de important în dezvoltarea comună a relațiilor reciproce. Deceniile postbelice de până la „schimbarea de sistem” au fost mereu reglementate de politica națională într-un sens unic de exprimare. După 1945, maghiarimea din Ardeal nu a mai primit niciun fel de sprijin de la țara-mamă, datorită situației nou instituite între statele componente ale lagărului de „democrație-populară.”

Istoriografia ungară recunoaște această stare de fapt, adică lipsa de solidaritate față de maghiarii din Transilvania. Existența minorității maghiare din România s-a înrăutățit treptat, iar de la începutul anilor '70 a devenit tot mai dramatică.

Din capitolele cărții rezultă că politica lui Kádár János nu a putut fi de ajutor „naționalității” ungare din Ardeal. Ne întrebăm, legitim, de ce anume? A vrut cu adevărat să ofere sprijin? Ce scopuri și-au propus guvernele de la Budapesta? Ce metode și tactici au folosit pentru a-și atinge obiectivele? Chiar au avut unele cu adevărat? Dacă liderii maghiari și-ar fi propus niște scopuri mai îndrăznețe, dacă ar fi avut o poziție mai dură, ar fi ajuns mai departe? Ar fi putut să atingă mai multe țeluri? De ce nu și-au asumat deschis confruntarea cu omologii de la București, în pofida contextului general existent? Iar dacă asta s-ar fi petrecut, care ar fi fost urmările? De ce însă, în ciuda pasivității politicii maghiare, conflictele cu partea română sporeau continuu? De ce s-au angajat în bătălia inițiată doar în a doua jumătate a anilor '80? De ce și cum s-a modificat acum politica externă a Ungariei față de România?

Sunt întrebări la care Földes György încearcă să răspundă, în timp ce analizează judicios mecanismele sistemului guvernării Kádár și rezultanta intervenită după „schimbarea de sistem” în atitudinea față de București și importanța rezolvării „problemei naționale.”